

כפי זה יהיו הספרים והטלית אותו דבר, שלא כמבואר בדבריהם שישנו חילוק ביניהם.

ומה שהזכיר דברי מהר"י אלגזי ז"ל והגיב עליהם מטלית. לעניות דעתי מאחר שעצם מצות טלית היא מדאורייתא דאורייתא קרי ליה, וכדכתיבנא לעיל. ועיין שם בטורי זהב סעיף קטן ה שהזכירו ידידי הנזכר ועיין שם בלבושי שרד. ואין הזמן מרשה להאריך.

אורח החכמה 1234567

סימן ט

שאלה. אם צריך להיות מעוטר בתפילין בעת קריאתו קריאת שמע דקרבנות ? **תשובה.** כבר כתבתי בזה בספרי הקטן שער שמעון אחד (חלק א סימן ב) שלא צריך ולהיות שיצאו עליה עוררין מאיזה ידידים לכן חזרה ונשנית כאן. וראשון המדברים הוא ידידי שאהבה נפשי תחתיו אריה בן אריה הרב הגדול ר' **אברהם הכהן שליט"א** בן לאותו צדיק חסידא קדישה הרב הגדול ר' **יעקב כהן** וצוק"ל וזיע"א. וזה מה שנראה לי להשיב (בתוך התשובה כתובים דברי ודבריו): בענין אי צריך להיות עם טלית ותפילין בשעת קריאת שמע של קרבנות ? ושם הבאתי דברי הגאון בן איש חי זצ"ל (שנה א סדר וירא דין ב) שכתב: אחר שלבש הטלית יניח תפילין מיד קודם פרשת עקידה כדי שיהיו עליו בשעת קריאת שמע דקרבנות שהיא חיוב. ואמרו רבותינו ז"ל כל הקורא שמע בלא תפילין, כאלו מעיד עדות שקר על עצמו עד כאן.

וכתבתי עליו אנן בעניותין: לאחר המתחילת רבה, דברי הגאון הנזכרים אינם ברורים לי דהנה מקור דין זה הוא ממסכת ברכות (יד:) אמר עולא כל הקורא קריאת שמע בלא תפילין, כאלו מעיד עדות שקר בעצמו. ופירשו שם בתוספות (דבור המתחיל ומנח): כאלו מעיד עדות שקר בעצמו. פירוש באדון שצוה, שהוא קורא והיו לטוטפות ולאות על ירך ואין, עד כאן. ואם כן לא שייך זה רק בקריאת שמע דיוצר, אבל של העקידה, שקורים רק פסוק שמע ישראל לא שייך הטעם הנזכר כי לא אומר והיו לטוטפות וכו' עד כאן תוכן דברי שם. וכבוד תורתו כתב אלי בזה הלשון: כנראה שנעלם מכבוד תורתו דברי הרב כף החיים ז"ל (סימן כה אות כז) שדעת המעדני יום טוב לשיטת רש"י הוי שפיר מעיד אפילו בפסוק ראשון, שהוא מעיד שה' אחד וכו' ולא מקיים מצוותיו שצוה על התפילין. ולשיטת פוסקים אחרים לשיטת התוספות לא הוי מעיד רק כשמסיים והיו לטוטפות וכו' — ומסיים רב כף חיים כיון דמידי פלוגתא לא נפקא הטוב והישר ללבוש תפילין בקריאת שמע דקרבנות שלא יעיד לכולי עלמא יעין שם. נמצא לפי זה כוונת הרב בן איש חי פשוטה לפניה שלא יהיה מעיד עדות שקר לכולי עלמא. ועין להרב כף החיים שם שמסיים דעל פי הסוד התפילין בקריאת שמע דקרבנות צריכים מאד לפי דברי אר"י החי זכותו יגן עלינו להשלים אצילות בריאה יצירה

עשיה בחצוניות ופנמיות יעין שם. ואם כן מה טוב ומה נעים להזהר בזה מאד, אם מצד הקבלה, ואם מצד שלא יהיה מעיד עדות שקר לכולי עלמא. עד כאן דברי קדשו.

וזה מה שכתב לי ידידי שאהבה נפשי החתש"ו ר' אברהם מימון שליט"א על הענין הזה.

בסי' ב' נשאל כת"ר אי צריך להיות עליו טלית ותפילין בשעת ק"ש דקרבנות והביא מה' בן איש חי שנה א' פרשת וירא אות ב' שכ' כדי שיהיו עליו בשעת ק"ש דקרבנות שהיא חיוב ואמרו רז"ל כל הקורא ק"ש בלי תפילין וכו' עכ"ל וכת"ר חלק עליו וחיליה מהתוס' במס' ברכות די"ד ע"ב ד"ה ומנח שכתבו לפרש כאילו מעיד עדות שקר בעצמו פירוש באדון שצוה שהוא והיו לטוטפות ולאות על ירך ואין יע"ש וא"כ לא שייך זה רק בק"ש דיוצר אבל של העקדה קורא רק פסוק שמע ישראל ולא שייך הטעם הנ"ל כי לא אומר והיו לטוטפות וכו' עכ"ל כת"ר גר"ו.

והיות וזה לכאורה דבר תימה על ה' בן איש חי אמרתי לעיין בזה והנה במס' ברכות די"ד ע"ב אמר עולא כל הקורא ק"ש בלא תפילין כאלו מעיד עדות שקר בעצמו ופי' רש"י כאילו מעיד עדות שקר בעצמו לישנא מעליא יע"ש ועי' לה' מעדני יו"ט על הרא"ש פ"ב דברכות סי' יו"ד סק"ט שפי' דברי רש"י וז"ל דהול"ל בהקב"ה שאילו העיד אמת באמרו ה' אלקינו ה' אחד היה מקיים מצותיו עכ"ל וכן אפשר לפרש כה"ג דברי המהרש"א בח"א יע"ש ועי' להב"ח באו"ח סי' כ"ה שפירש בכה"ג דברי רש"י יע"ש לעומת זאת התוס' שם בברכות ד"ה ומנח פירשו וז"ל כאלו מעיד עדות שקר בעצמו פירוש באדון שצוה שהוא קורא והיו לטוטפות ולאות על ירך ואין עכ"ל וכפירוש התוס' כתב רבינו יונה שעל הרי"ף יותר בהרחבה יע"ש ועי' להכה"ח בסי' כ"ה סקכ"ז שכ' ונפ"מ בין הטעמים הנ"ל לדידן דנוהגים לומר פסוק שמע ישראל וכו' וברוך שם וכו' בלבד קודם פרשת התמיד וכו' אם קרא ק"ש זו בלא ציצית ותפילין לדברי התוס' ותר"י והר"ן ליכא בזה משום מעיד עדות שקר בעצמו ולפי דברי הב"ח והלבוש גם לרש"י לא יש בזה משום מעיד וכו' ולפי דברי מעדני יו"ט לדברי רש"י יש ג"כ בזה משום מעיד עדות שקר בעצמו וא"כ לכתחילה יש ליזהר ללבוש הציצית והתפילין קודם שיאמר ק"ש דקרבנות כדי לצאת אליבא דכ"ע וכו' עכ"ל הכה"ח ועי' לו גם בסקכ"ח יע"ש הגהה הכה"ח בחלקות ישית למו הב"ח והמעיו"ט על פי' רש"י אמנם לפי עד"ן מי שיתבונן היטב בדברים יראה שהם במקום אחד יהלכו ואין הפרש ביניהם וגם המהרש"א בח"א מסייעם וא"כ לפי דברנו נשארו רק מחלוקת התוס' ורש"י דלפי התוס' אין כאן עדות שקר ולפי רש"י יש עדות שקר ולכאורה לשון הגמ' מסייע לפי' רש"י שכ' כאילו מעיד עדות שקר בעצמו לשון מעליא יע"ש דהיינו כאילו אמר מעיד עדות שקר בהקב"ה אלא לפי פי' התוס' שזה קאי על עצמו הו"ל לגמ' למימר כאילו מעיד עדות שקר על עצמו

ואפילו שאפשר לפרש גם הנוסחא שלנו לפי התוס' מ"מ דוחק הוא והשתא דברי ה' בן איש חי ברורים שכ' שהוא חיוב דהיינו מכיון שהיא חיוב צריך להניח טו"ת אפילו שזה פסוק אחד אי בעית אימא דס"ל כרש"י ודעמיה ואי בעית אימא כדי לצאת יד"ת אליבא דכ"ע.

מיהו מה שכ' ה' ילקוט יוסף הל' ק"ש ס"א שפסוק שמע ישראל דקרבנות מותר לקרותו בלא תפילין יע"ש מונע בעדי להגיד דברי וכ"ש שאין לי המקור הוא השו"ת יביע אומר שממנו שאובים הדברים ועל זה נאמר דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין עד כאן לשונו הנחמד.

וזה מה שהשבתי סלח נא אנכי מבקש, מאחר ששלטו מאורות עיניו בהרב כף החיים הנזכר שכתב לדעת התוספות, ותלמידי רבינו יונה והר"ן כולם בשיטה אחת דלא נקרא מעיד עדות שקר רק כשאומר והיו לטוטפות בין עיניך, ולדעת הרב בית חדש והלבוש גם לרש"י אין בזה משום עדות שקר. ודעת מעדני יום טוב שכתב שלרש"י עבר גם אי לא אמר והיו לטוטפות היא יחידאה, אם כן איך פסק הגאון בן יש חי דינא בסכינא חריפא כמעדני יום טוב. שנחשב כאלו מעיד עדות שקר ואי לא כתב רק חיובא, איכא למימר על פי הסוד כדרכו בקדש. אבל לומר על זה כאלו מעיד עדות שקר על פי יחידאה קשה. לדוגמא יעין מר בהרב בן איש חי הנזכר (שנה שניה סדר קדושים סעיף א') סמך על הרוב נגד הגאון הצ"ח. או שיביא שתי הדעות ולכתוב: ואין לסמוך לכתחלה על סברה זו כמו שם בסדר בראשית (הלכה א) הדוגמאות אינם אלא כמצליף).

ובר מדין דברי המעדני יום טוב ז"ל לאחר הסליחה רבה אינם אלא תמוהין דמנין לו שזו כוונת רש"י בו בזמן שלא הזכיר לא מינה ולא מקצתה ואין זה אלא דרוח הקדש שרתה בבית מדרשו לדעת את כוונתו, של רש"י בלי כל רמז מצדו. ואי משום דרש"י סתם סתומי ולא פירש, לעניות דעתי נקל לומר לא פירש כי הכונה פשוטה כדברי התוספות מלומר הכונה שהוא כתב. ועין למרן בית יוסף ז"ל שלא הביא הפירוש הנזכר ברש"י. ועין בסדור בית מנוחה שגם הוא לא הביא להאי פירוש. ואי מטעם הסוד כבר כתבנו שם טעם למנהגיגו. ומיהו מי שיכול לקיים המצוה ככולי עלמא בלי חשש תבוא עליו ברכה.

אגב מה שכתב שהרב כף החיים סיים שעל פי הסוד התפילין בקריאת שמע דקרבנות צריכים מאד... ידידי מחול נא אני מבקש, כי רב הכף חיים כתב זה על פרשת התמיד ולא על קריאת שמע כמבואר שם ודי בזה לעת עתה. **וזה** מה שהשיב שנית ידידי הרה"ג הרא"ך שליט"א הנזכר (זמנה ר"ח ניסן תשל"ג): ואני מרוב חביבותיה גבן ואבא היום אל העיון בהאי ענינא, ולעניות דעתי דברי המעדני יום טוב ברור מלל, דרש"י פירש לישנא מעליא דהיינו שהכוונה שמעיד שקר בהקב"ה, ומה עדות שקר שייך כאן? אלא על כרחך לומר דכשמעיד בפה מלא,, ה' אחד" והוא לא מגיח תפיליו המורה על יחודו יתברך הרי זה עדות שקר בו יתברך. ועוד נראה לעניות דעתי דגם למה שפירשו הרב בית חדש

והלבוש ז"ל דכשאומר ואהבת את ה' וכו' והיו הדברים וכו' דהוא ליחד את שמו על ידי שתקשרם לאות על ידך והוא אינו מניח הרי ממש עדות שקר בו יתברך (עיין היטב בכף החיים שהביא לשונו דהרב הבית חדש הנזכר) כזאת וכזאת יש להעמיס גם בכוונתם של הב"ח והלבוש דגם כשקורא פסוק ראשון לבד ומעיד שה' אחד והוא אינו מניח תפלין המורה על יחודו כמבואר בקריאת שמע עצמה (שכתוב בה והיו הדברים וכו' וקשרתם וכו' ומכיון שיש לנו ראייה מן הפסוקים הנזכרים שהתפלין מורה על היחוד והוא מצפצף רק בפיו ובשפתיו ,,ה' אחד" בלי מעשה של הנחת תפלין המורה על זה הרי זה מעיד עדות שקר בו יתברך. ולפי זה אין צורך לומר עד שיקרא בפיו הוא בעצמו והיו וכו' וקשרתם וכו', ואף בלי קריאתו זו הכל גלוי וידוע אפילו לדדקי דבי רב שהתפלין מורה על היחוד מהפסוקים הנזכרים, נמצא גם כשהוא קורא פסוק א' דשמע ישראל וכו' ה' אחד לבד, הוא מעיד עדות שקר בו יתברך, והשתא דאתינא להכי שפיר נוכל לומר דהמעדני יום טוב והרב בית חדש והלבוש שלשתם מתנבאים בסגנון אחד, דלפי מונח סברתם גם בקורא פסוק א' לבד הוי מעיד עדות שקר בו יתברך וזה דלא כהרב כף החיים אשר בחלקות ישית למו ויעש נפקא מינה ביניהם כמבואר בדבריו, ומה שהזכירו הרב בית חדש והלבוש שהוא קורא ואהבת וכו' והיו וכו' וקשרתם וכו' זה לעדיפותא בעלמא נקטי למי שקורא קריאת שמע שלמה לפי הגמרא דמיירי בהכי, האמנם לפי האמת זה יתכן גם למי שקורא רק פסוק א' וכאמור ודוק היטב. עד כאן לשונו.

וזה מה שנראה להשיב. א) מה שכתב דהכרח המעדני יום טוב לפרש דברי רש"י כנזכר דאם לא כן איזה עדות שקר איכא? ולי נראה אותה הכונה שפירש בה' אחד יש לפרשה ב"וקשרתם... דכשהו אומר וקשרתם ואינו מניחם הרי זה עדות שקר.

ומה שנשתה דרכו מהרב כף החיים לומר שגם להרב בית חדש והלבוש עובר בפסוק ראשון, ומה שהזכירו וקשרתם לעדיפותא בעלמא... כמובן שהוא דוחק גדול. ואם באים לידחק בצורה כזו, קיימת גם אפשרות לומר שגם לתוספות בפסוק ראשון כאלו העיד ורק לעדיפותא בעלמא מה שכתבו... סופו של דבר לעניות דעתי הדרך הפשוטה היא של הרב כף חיים. ואם כן לא נקרא מעיד עדות שקר.

עוד כתב ידי"ן הנזכר להשיב על דברי: ומה שתמה כת"ר דמרן בית יוסף לא הביא הפירוש הנזכר, אני תמה על תמיתתו דהמעדני יום טוב וכן הרב בית חדש והלבוש הם היו אחרי מרן בית יוסף בזמן ואיך יביא פירושם? ועוד מרן בית יוסף לא הביא שום פירוש לההיא דמעיד עדות שקר, אלא שעשה נפקותא בין עולא לר' יוחנן ותו לא ואין להכריח מדבריו שום פירוש בההיא דמעיד עדות שקר ויכול להיות שהוא מפרש לה כפירוש הנזכר לשיטת רש"י או כפירוש ר' יונה דמעיד עדות שקר על עצמו ממש. עד כאן לשונו הטהורה.

ואען ואומר א' מה שכתב בלשונו שתמהתי דמרון לא הביא להאי פירושא, לאחר הסליחה רבה לא מינה ולא מקצתה, אני רק ציינתי למרון ותו לא, בתור הערה בעלמא אבל לא בלשון קשיא וכל שכן שאינה תמיה. ולתמיהתו הלא מרון קדם בזמן, אחי היקר בודאי הברור לא נעלם מעיני כבודו פעמים רבות מקשים המפרשים ז"ל על רש"י שלא פירש כתוספות, למרות שהוא קדם להם, והכונה פשוטה, שבודאי גם שלא ראה את דבריהם, לא נעלם מעיני קדשו שיש לפרש פירוש אחר ויודע זה ברוח מבינתו. וכל שכן כאן בעניינינו אם כונת הרש"י כדברי המעדני יום טוב, היה מבין זה גם מרון כמו שהבין המעדני יום טוב, ומדלא העלה הפירוש הזה משמע שהוא מבין שאין חילוק בין רש"י לתוספות. (ומיהו כמובן שאין מזה ראיה ואפשר לדחות בנקל כמובן, ואינה אלא ציון בעלמא). ומה שכתב שמרון לא הביא שום פירוש ורק עשה נפקותא. סלח נא אנכי מבקש שמרון הביא פירוש רש"י ור' יונה, והנפקותא בעצמה של ר' יונה ואינה של מרון.

עוד כתב ידידי הנזכר: ומה שכתב כבוד תורתו דנקל מאד לפרש רש"י כפירוש התוספות מלומר הכונה שהוא (המעדני יום טוב) כתב עד כאן. לעניות דעתי פירוש התוספות הוא דחוק קצת דהם ארכבוה אתרי רכשי שפירשו על עצמו היינו עליו יתברך ומתי עדות שקר, שקורא שה' צוה להניח תפילין וקשרתם וכו' והוא לא מניח. ולפי עניות דעתי אחרי נשיקת הרצפה מרבוחינו בעלי התוספות מאי שיאטיה דעדות שקר בו יתברך, בשלמא לפי ר' יונה שפירש בעצמו עליו ממש שאינו מקיים הנחת תפילין מה שהוא קורא, אתי שפיר. אבל עדות שקר בו יתברך, לקריאתו וקשרתם וכו' זה לא מסתבר כל כך, אולם לפי מעדני יום טוב והרב בית חדש הנזכרים שהוא מעיד ממש ה' אחד ואינו מקיים הנחת תפילין המורה על היחוד הרי זה עדות שקר פשוטה כמשמעה. נמצא לפי כל האמור דברי הגאון בן איש חי יש להם סמוכות הן מדברי המעדני יום טוב והן מהרב בית חדש והלבוש וכנזכר למעלה ואין כאן מקום להאריך עד כאן לשון ידידי הנזכר.

והנני להשיב אם כפי דברי קדשו שדוחקו של המעדני יום טוב לפרש בכונת רש"י אחרת מכונת התוספות, כי דברי התוספות אינם ברורים. לא ידעתי אם כן מדוע לא העיר עליהם המעדני יום טוב כלום. ואם כן הן לו יהיה כדבריו שדבריהם לא מובנים (מה שאינו לעניות דעתי) הוא לא הרגיש בדוחקם, דאין דרכו של המעדני יום טוב לוותר לבעלי התוספות. ומה שסכם הרב בית חדש והלבוש והמעדני יום טוב סברי כהרב בן איש חי, כבר כתבנו שדעתינו כהרב כף החיים בהבנת דבריהם. וגם למעדני יום טוב, אין כל ראיה שהוא סובר כרש"י. וצור ישראל יצילנו משגיאות ויראינו מתורתו נפלאות אמן כן יהי רצון.

וכעת ראיתי בספר היקר בנין עולם (שבא לידי בתורת שאלה) (חלק א אורח חיים סימן ל) בענין הנחת תפילין בתשעה באב במנחה וקורין בהם קריאת שמע. כתב שלא יפה עושים כי אסור בתלמוד תורה. ומה שמביאים ראיה מהתשובה אשכנזית שהביא הבית יוסף (סוף סימן לד) דמי שמניח תפילין דרבינו

תם לאחר התפילה יאמר קריאת שמע שלא יהא כמעיד שקר, פירושו מאחר שהוא נוהג להגיד תפילין דרבינו תם מספק שמא העיקר כרבינו תם ואם כן תפילין דרש"י שקרא בהם קריאת שמע, לרבינו תם אין בהם דין תפילין, ואם קרא קריאת שמע בלא תפילין והוי עדות שקר ולכן לתקן זאת יקרא שנית עם תפילין דרבינו תם שיהיה נראה כמתקן הספק. מה שאם כן בתשעה באב בשחרית דאז פטור מתפילין והוי כשבת ויום טוב שאינו מניח תפילין וכשמניח במנחה שאז אינו זמן קריאת שמע כלל, מה עדות שקר שייך בזה. ואין לומר כיון שהותר הנחת תפילין במנחה דהוא כמו תלמוד תורה הותר גם לימוד תורה, דאלו דברים דחיים דאם כן יהיה מותר בתלמוד תורה. ובאמת אין זה דמיון כלל דאיסור תלמוד תורה בתשעה באב נזכר בגמרא ואיסור הנחת תפילין לא נזכר בגמרא כלל והוא מנהגא לבד ואדרבה הפוסקים תמחו על המנהג הזה והרא"ש ז"ל פוסק להגיד תפילין בתשעה באב (בפסקיו סוף תענית) (עיין בספרי הקטן שער שמעון אחד חלק א אורח חיים סימן פא מה שכתבתי בזה) וכן כתב הטור בשמו ועיקר המנהג משום דבבקר דומה ליום ראשון דאבל ובצהרים שכבר (לכאורה קצת יש להעיר מדברי הגה אורח חיים סימן תקנו ויש ליישב) עבר עיקר המרירות דומה ליום שני. אבל אין כוונת התשובה האשכנזית שאם מניח תפילין ולא יקרא קריאת שמע הוי כעדות שקר, דמה עדות שקר שייכה כאן, ובש"ס אמרו להיפוך הקורא קריאת שמע בלא תפילין כמעיד שקר וכמו שפירש הרש"י ז"ל שאומר בקריאת שמע וקשרתם לאות וכו' ואינו מקיים. לא כן אותם בני אדם הנוהגים לומר קריאת שמע קטנה בבקר בלא תפילין, אפילו שאחר כך קורא קריאת שמע בתפילין לא יצא בזה מידי עדות שקר, דאטו אם אחד אומר עדות שקר בבית דין ואחר כך אומר עדות אמת אחר כדי דבור בודאי לא יצא בזה מידי עדות שקר. וראיה לזה ממה שכתבו התוספות (ברכות יד:) שלכך מותר להפסיק בהנחת תפילין באמצע ברכת קריאת שמע, משום דמקרי עדות שקר מה שאם כן בעטיפת ציצית יעין שם ובב"י (סימן סו) ואם יש תקנה במה שיקרא אחר כך פעם שנית עם תפילין, למת התירו לו להפסיק באמצע ברכת שמע. ואף שיש לדחוק דדעתם דלא הוי הפסק כיון דמקרי עדות שקר, אם כן שייך לקריאת שמע, מכל מקום נראה כמו שכתבתי. ולכן מי שקורא קריאת שמע קטנה יניח תפילין מקודם. אבל אם קורא שנים מקרא ואחד תרגום בערב שבת בלי תפילין פרשת קדש והיה כי יביאך נראה דאין כאן עדות שקר כי הוא דרך למוד... ומה שאמרו כאלו מעיד עדות שקר היינו בשקורא לצאת ידי חובה שאז עיקר זמן הנחת תפילין כמו שכתוב וקשרתם לאות וכו' וכמו שכתבו התוספות שם ובתלמידי רבינו יונה. יעין שם באורך.

והנה דבריו הם סיוע שיש בו ממש לדברינו בספרי הקטן שער שמעון אחד (חלק א) הנזכר שרק בקורא פרשה ראשונה צריך תפילין ולא יותר. אבל החילוק שעשה בין מה שחוזר וקורא קריאת שמע בתפילין דרבינו תם לתקן מה שקרא בזה בשל רש"י, אבל אם קורא פרשה ראשונה בלי תפילין הרי זה מעות

לא יוכל לתקן על ידי קריאת שנית דהוי כהעיד עדות שקר וחזר בו שלא תקן בזה. לעניות דעתי אחרי כל ההסבר שנתן שם, לדעתי אין לחלק ביניהם דכמו שבתפילין דרבינו תם הותר כדי לצאת מהספק, גם מה שנהגו לקרות פרשה קטנה מחשש שמא יעבור זמן התפלה הוי כדי לצאת מהספק ומותר לפי סברתו שמתקן בזה דרבינו תם כתשובת האשכנזית הנזכרת. ואורו עיני לראות להגאון האדיר בית יצחק (אורח חיים סימן יז) שהאריך מאד בהאי ענינא וכתב על מנהג החסידים ואנשי מעשה שקורים קריאת שמע שלוש פרשיות תיכף כשעומדים ממטתם (כמובן לאחר הגטילה... הצעיר כותב השורות הללו) מחשש שלא יעבור זמן קריאת שמע וכתב עליו שהוא מנהג כשר וטוב. והביא גם סברת הגאון הצדיק מו"ה ר' יעקב יצחק מלובלין ז"ל דדברי עולא ור' יוחנן בקרא קריאת שמע ולא הגיח תפילין כלל, אבל בקרא אדעתא שיניח תפילין אחר כך, לא הוי עדות שקר. והכי משמע מדקאמר עולה בלא נסכים, ובעולה מהני אם מקריב נסכים אחר הקרבת עולה. יעין שם שסיים עלה, דמכל מקום מי שיוכל להניח תפילין בבקר ולקרוא קריאת שמע בזמנו בתפילין, מה טוב ומה נעים גורלו. זאת תורת העולה שמנהגו שמניחים תפילין לפני ברוך שאמר אין בו שום חשש כיון שעתיד להניח תפילין אין בזה משום עדות שקר וכל שכן לדעת הבית יצחק הנזכר וראיותיו שם אין בזה שום מיחוש שהרי התיר אפילו בכל קריאת שמע. ועיין למהר"ם שיק ז"ל (גם הוא בא לידי בתורת שאלת חלק אורח חיים סימן כג) שכתב: בגוף הדין דהקורא בלי תפילין כמעיד עדות שקר, יש בו שני פירושים של הבית חדש והוא פירוש רש"י. ופירוש הר"י והנפקא מינה להרש"י צריך לומר כל שלוש הפרשיות של קריאת שמע, ולדעת הר"י מספיק שתי הפרשיות הראשונות יעין שם. ואילו הפירוש של מעדני יום טוב לא העלהו על דל שפתיו. ומיהו כמובן אין מזה ראייה. ושוב ראיתי בלבושי מרדכי (תליתאי חלק אורח חיים סימן ה וגם הוא בתורת שאלה, הטיבה ה' לטובים) שהביא גם הוא האי סברא מכמה גדולים וצדיקים ומהם בעל התניא ז"ל שכל שמניח אחר כך תפילין אין בזה משום עדות שקר. ואכן הוא שדא ביה גרגא דאם כן הא הוי קרקפתא דלא מנח תפילין דמנח אותו במסכת ראש השנה עם פושעי ישראל בגופם, וכי בזה מיירי לומר כאלו מעיד. וסיים עלה ומכל מקום מה בידינו לחלוק על תקיפים מנן הנח להם לישראל אם אינו גביאים, בני גביאים הם. ועיין בזכרון שלום בחידושי לברכות שם שהביא עוד רבוותא דסברי שאם קורא קריאת שמע לאחר כך, אין בזה משום עדות שקר, והביא דברי מלבושי מרדכי הנזכר שדחה את סברא זו. יעין שם.

וְלִי הַדֵּל אֵין בַּהֲעֲרָתוֹ זֶה כְּדֵי תְּפִיסָה עַל גְּדוּלֵי עוֹלָם דִּהְנֶה הַתּוֹסֵפוֹת שֶׁם בְּרֹאשׁ הַשְּׁנֵה (יז דבור המתחיל דלא) כתבו: אם עוסק בתורה כמניח תפילין דמי... ואם כן הכא דהוא קורא קריאת שמע אינו בכלל בכלל פושעי ישראל בגופו חס ושלום. ועיין עוד שם בפירוש רבינו תם דאין זה רק בגלל שבזויה המצוה בעיניו. ואם כן הכא יש לומר שלא מטעם ביזוי אלא מאיזה סיבה אחרת למרות שאינה

נחוצה כל כך גם עיין בלשון הרמב"ם ז"ל (פרק ג מהלכות תשובה הלכה ה): הבינונים אם היה בכלל מתצה עונות שלהן שלא הניח תפילין מעולם... ועין שם למרן כסף משנה ז"ל. ועיין בזכרון שלום הנזכר שכתב דר' יוחנן בא להסביר דברי עולא דמה שאמר כאלו מעיד עדות שקר, דוקא אם התפילין אצלו, אבל אם אין אצלו מותר לקרות קריאת שמע, כמו עולה וזבח שמותר להקריבם אם אין מנחה ונסכים אצלו, דמכיון שאין עמו התפילין באותו הרגע לא הוי כעדות שקר. ולשון אמר ר' חייא וכו' אינו מורה שחולק על עולא. יעין שם. לסכום נראה אין כל חשש למנהגינו לפי רובא דרובא של הפוסקים. (איני מתכוין לפירוש זכרון שלום הנזכר). ועיין בתשובות מהרש"ם ז"ל חלק ג סימן שנ"ט והאלף לך שלמה סימן שנ"ד ואכמ"ל. ועיין עוד לקמן סימן כא.

סימן י

זוה מה שהעיר לי ידידי שאתבה נפשי אברך כמדרשו החהש"ו ר' יצחק ברדא שליט"א על הענין הנזכר של חיוב תפילין בקריאת שמע דקרבנות. (מאפס הפנאי לא התאפשר לי לחבר את הדברים יחדו ומשנה ראשונה לא זוה ממקומה) זוה לשונו: במה שכתב בסימן ב בענין היתר הנחת תפילין אחרי קריאת שמע דקרבנות. ותמה על דברי הגאון ר' יוסף חיים זכר צדיק לברכה בבן איש חי. הנה אף על פי שהאריך בנושא זה גאון עזנו הראשון לציון הגאון ר' עובדיה יוסף גר"ו בשאלות ותשובות יביע אומר חלק א (חלק אורח חיים סימן ד) וגם הוא כתב על דברי הגאון יוסף חיים זכר צדיק לברכה, מכל מקום דברי הגאון יוסף חיים זכר צדיק לברכה נאמנו מאד אחר המחילה רבה מכבוד תורתו גר"ו, כיון שיסודן של דברים אלו הם בנויים על פי דברי האר"י זכרו לברכה לחיי העולם הבא בשער הכוונות (דף א עמוד ג) שכך היה עושה מעשה בכל יום. וכתבו האחרונים שהוא לחוש למאן דאמר בגמרא ברכות (יד:) אף שאינו קורא את שאר הפרשה שמוזכר בה תפילין אסור. ועיין עוד בנתיבי עם (עמוד טו, מה, נה) עיין שם: וטעמו ונימוקו של הגאון ר' יוסף חיים עמו. וכמו שכתב בספרו בניהו על הש"ס (ברכות יד: דף ז:) על פי מה שכתב רבינו האר"י זכרו לברכה לחיי העולם הבא בעץ חיים (שער דרושי הצלם שער י) דעור האדם וכו' ועצמות בסוד אצילות. וידוע דתפילין של ראש הוא סוד אצילות שהוא סוד עצמות, לכך אמר מעיד עדות שקר בעצמו. עד כאן תורף דבריו. וכמו שכתבתי לידיד נפשי גיסי הגאון הנאמ"ן גר"ו בתשובת מכתב, ואין כאן מקום להאריך. וכן ראוי להורות לכתחלה, ואנוס רחמנא פטריה עד כאן לשון ידידי הנזכר.

ויען שמעון ויאמר הנה על זה כבר העיר ראשון בקדש ידידי כאח לי החהש"ו רא"ך שליט"א וידידי כאחי רא"מ שליט"א. וזה תוכן התשובה שעניתי להם בקצרה: מאחר שלדעת התוספות ותלמידי רבינו יונה והר"ן ז"ל כולם בשיטה